

ज्ञानसागर कोचिंग क्लासेस, अहमदनगर

इयत्ता - ९ वी

प्रथम सत्र परीक्षा

वेळ - ३ तास

विषय - संस्कृत (संपूर्ण)

गुण - ८०

प्र. १

कोणत्याही ३ परिच्छेदाचे मराठीत भाषान्तर करा.

१५

- १) 'अयि कपिले, आगच्छ, आगच्छ' इति तेन परमस्नेहेनाहूता सा गले रज्जुबद्धापि तं कृषीवलं प्रति आगन्तुं प्रायतत । सर्वे समीपवर्तिनः जनाः 'सम्यक् गृहीतः चौरः' इति निनादमकुर्वन् । स तस्करोऽपि राजपुरुषैः निरुध्य न्यायाध्यक्षस्य पुरतः नीतः । कृषीवलः स्वीयां धेनुमविन्दत । आनन्दितः च अभवत् । सर्वे जनाः कृषकस्य चातुर्यं प्राशंसन् ।
- २) कोऽयं जगत्प्राण इति नाम्ना प्रसिद्धः ? मरुतं विना कोऽन्यः श्वासप्रश्वासरू पेण देहान् धारयेत् ? कः अपरः विकसितानां पुष्पाणां सौरभं वहते ? जनान् च सुखयेत् ? कः बलाहकानां सहायो भूत्वा सुवृष्ट्या सृष्टिं पोषयति ? सलिलपूर्णानि मेघान् प्रचोदयति ?
- ३) मानवधैर्यस्य परीक्षा ममागमनेनैव भवति । जनाः श्रमाणां माहात्म्यं ममागमनेनैव अवगच्छन्ति । मनुजानां सामर्थ्यवर्धिनी अहम् । ममागमने जनाः ईश्वरं स्मरन्ति, ध्यायन्ति च । अतः अहमेव हितकारिणी । का शोभना का हितकारिणी इति निर्णेतुं ते उभे देवेन्द्रं प्रत्यागच्छताम् ।
- ४) समीर : कानि अन्यानि वैशिष्ट्यानि महाराष्ट्रराज्यस्य ? विशेषतः कलाक्रीडाक्षेत्रयोः ? प्रणव : कलाक्षेत्रे विशेषतः गानकलायां गानसम्राज्ञी लता मंगेशकरमहोदया तथा क्रीडाक्षेत्रे विश्वविख्यातः क्रीडापटुः सचिन तेण्डुलकरमहोदयः महाराष्ट्रराज्यस्यैव स्तः ।
- ५) समीर : रे वयस्य, अमेरिकादेशतः दशवर्षानन्तरं प्रत्यागतोऽहम् । प्रदेशोऽस्मिन् प्रभूतं परिवर्तनं परिपश्यामि । एतत्तु मया नैव चिन्तितम् । प्रणव : रे मित्र समीर, यत् त्वं कथयसि तत् सर्वथा सत्यमेव । अस्मिन् महाराष्ट्रराज्ये यत् परिवर्तनं त्वया दृश्यते तदतीतेषु त्रिंशद् वर्षेषु शीघ्रतया दिवसानुदिवसं वर्धमानमेव ।

ब) कोणत्याही दोन पद्यसमूहांचे मराठीत भाषान्तर करा.

०८

- १) मौनं कालविलम्बश्च प्रयाणं भूमिदर्शनम् ।
भृकुट्यन्यमुखी वार्ता नकारः षड्विधः स्मृतः ॥
उग्रत्वं च मृदुत्वं च समयं वीक्ष्य संश्रयेत् ।
अन्धकारमसंहृत्य नोग्रो भवति भास्करः ॥
- २) वर्णेन सौरभेणापि संपन्नं कुसुमं यथा ।
क्रियया फलितं वाक्यं तथा लोके विराजते ॥
पुण्यस्य फलमिच्छन्ति पुण्य नेच्छन्ति मानवाः ।
फलं पापस्य नेच्छन्ति पापं कुर्वन्ति नित्यशः ॥
- ३) अयं स कालः सम्प्राप्तः समयोऽद्य जलागम ।
सम्पश्य त्वं नभो मैघैः संवृतं गिरिसंनिभैः ॥
शक्यमम्बरमारुह्य मेघसोपानपङ्क्तिभिः ।
कुटजार्जुनमालाभिरलङ्कर्तुं दिवाकरः ॥
- ४) नष्टं द्रव्यं लभ्यते कष्टसाध्यम्
नष्टा विद्या लभ्यतेऽभ्यासयुक्ता ।
नष्टारोग्यं सूपचारैः सुसाध्यम्
नष्टा वेला या गता सा गतैव ॥

- प्र.२ विभाग १ (गद्य) आणि विभाग २ (पद्य) मधील प्रत्येकी एका प्रश्नाचे मराठीतून उत्तर लिहा. ४
- विभाग - १
- १) संपत्ती व विपत्तीच्या वादात जिनदासांनी काय निर्णय दिला ?
- २) विद्युत निर्मिती क्षेत्रात महाराष्ट्राचे कार्य कोणते ?
- विभाग - २
- १) कोणाचे जीवन निष्फळ ठरते ?
- २) कोणकोणत्या गोष्टी सफल होतात, असे सुभाषितकार म्हणतो ?
- ब. खालील सुभाषिते शुद्ध व पूर्ण लिहा. (कोणतेही ३)
- १) शारदा क्रियात् ।
- २) ज्ञानतृष्णा गुणपञ्चकम् ।
- ३) युक्तियुक्तं प्रकाशयेत् ।
- ४) विसृज्य दुर्जनः ।
- ५) मधुना न विमुञ्चति ।
- प्र. ३ अ. प्रत्येक गटातील दोन/दोन रूपे द्या. ६
- अ) १) मातृ - द्वितीया बहुवचन
- २) धेनु (स्त्री.) - तृतीया एकवचन
- ३) बन्धु (पु.) - सप्तमी एकवचन
- ४) मरुत् (पु.) - सप्तमी बहुवचन
- ब) १) अस्मद् - पंचमी एकवचन
- २) तद् (स्त्री.) - षष्ठी बहुवचन
- ३) इदम् (पु.) - प्रथमा एकवचन
- ४) भवत् (पु.) - द्वितीया बहुवचन
- क) १) नृत् (४ प.प) - आज्ञार्थ द्वि. पु. ए. व.
- २) लभ् (१ आ. प.) - विध्यर्थ प्र. पु. ए. व.
- ३) दृश् (१ प.प.) - हेत्वर्थक धातुसाधित तुमन्त अव्यय
- ४) कृ (८ प.प.) - वर्त, तृ.पु. ब. व.
- ब. कोणत्याही दोन संधी सोडवा. २
- १) शक्यमम्बरमारुह्य
- २) कृच्छ्रेऽपि
- ३) गतैव
- क. कोणत्याही दोन संधी करा. २
- १) नमः + अस्तु २) बालात् + अपि ३) सीता + इव.
- प्र. ४ अ. कोणतीही ३ रूपे ओळखा. ३
- १) जलधा २) प्रियते ३) आरुह्य
- ४) मधुनी ५) मन्येम
- ब. जोड्या जुळवा. (कोणत्याही २) २
- 'अ' गट 'ब' गट
- १) तस्य स्पर्शमात्रेणैव १) वित्तीया राजधानी ।
- २) तेन स्वकीया धेनुः २) वसुधाधिपानाम् ।
- ३) सा भारतदेशस्य ३) दृष्ट्वा एव अभिज्ञाता ।
- ४) स्थिता हि यात्रा ४) जनाः मोदन्ते ।

- क . कंसातील योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा. (कोणतेही २) २
- १) सर्वे स्निह्यन्ति । (माम्, मह्यम्, मयि)
- २) सह मरुतः सख्यम् । (सर्वे, सर्वेषाम्, सर्वैः)
- ३) सा चौरैण हता । (धेनूः, धेनुः, धेन्वा)
- ४) नैके जनाः यात्रां कुर्वन्ति । (पद्भ्याम्, पादाभिः, पद्भ्यः)
- ड . समानार्थी शब्द लिहा. (कोणतेही २) २
- १) निरूपमः २) चन्द्रः
- ३) विभावरी ४) शिखिनः
- इ . विरुद्धार्थी शब्द लिहा. (कोणतेही २) २
- १) नयति २) दक्षिणः
- ३) चिरायुः ४) संपत्तिः
- फ . कंसातील सूचनेप्रमाणे बदल करून वाक्ये पुन्हा लिहा. (कोणतेही ३) ३
- १) विश्वविख्यातः क्रीडापटुः अस्ति । (वाक्य बहुवचनी करा.)
- २) बालकेन (पुस्तक) नीयन्ते । ('पुस्तक' शब्दाचे योग्य रूप घाला.)
- ३) गगने निशायां चन्द्रः । ('उद् + इ. २ प.' धातूचे वर्तमानकाळी योग्य रूप वापरा.)
- ४) त्वं गच्छसि । (प्रयोग ओळखा व बदला)
- ५) वयं श्लोकान् अपठाम, क्रीडाङ्गणं च अगच्छाम । (अधोरेखित रूपाएवजी पूर्वकालवाचक धातुसाधित त्वान्त अव्यय वापरा)
- प्र.५ प्रत्येक विभागातून दोन प्रश्नांची संस्कृतात उत्तरे लिहा. २
- १) अ) केन इदम् सर्वं जगत् व्याप्तम् ?
ब) कृषीवलस्य धेन्वाः नाम किम् आसीत् ?
क) वादं निर्णेतुं संपत्तिविपत्ती कं प्रति अगच्छताम् ?
- २) अ) अम्बरं काभिः अभिताडितम् ?
ब) कीदृशः महावृक्षः सेवितव्यः ?
क) साधुनां दर्शनं कीदृशं भवति ?
- ब . मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही १) ५
- १) मध्याह्ने सूर्यस्यांशवः चण्डाः । अतः तं चण्डांशुं वदन्ति । सूर्यस्यातपेन प्रकाशेन च तरवः लताः च वर्धन्ते। बहुभ्यः तरुभ्यः वयं मधुराणि फलानि लभामहे । भानोः उपासनेन आरोग्यं वर्धते प्रजापि च । एवमखिलस्य विश्वस्य जीवनहेतुः एवादित्यः । तस्मात् कृतज्ञतया वन्दन्ते तं जनाः अर्घ्याणि च वितरन्ति तस्मै, अर्चन्ति च तम् ।
तिमिरस्य विनाशाय प्रबोधाय जनस्य च ।
तवोदयः सहस्रांशो, त्वां नमामि दिने दिने ॥
- २) भारतीयाः प्रतिवर्षं मकरसंक्रमणस्योत्सवं महता उत्साहेन सम्मन्यन्ते । यस्मिन्दिने सूर्यः मकरराशौ प्रवेशं करोति तं दिवसं मकरसंक्रमणमिती वदन्ति सर्वे । वस्तुतस्तु रविः प्रतिमासं क्रमेण द्वादशसु राशिषु संक्रमणं कुरुते । तेषु द्वे संक्रमणे महत्त्वपूर्णं । एकं सूर्यस्य कर्कराशौ प्रवेशनिमित्तमन्यत् च मकरराशौ। यदा सूर्यः कर्कराशिं प्रविशति तदा दक्षिणायनस्य आरम्भः । यदा च मकरराशिं प्रविशति तदा उत्तरायणस्या

- क . खालील पद्यसमूहाचे मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही १) ४
- १) जाड्यं धियो हरति, सिञ्चति वाचि सत्यम् ।
मानोन्नतिं दिशति, पापमपाकरोति ॥
चेतः प्रसादयति, दिक्षु तनोति कीर्तिम् ।
सत्संगतिः कथय किं न करोति पुंसाम् ?
- २) उदये सविता रक्तः रक्तश्वास्तमने तथा ।
संपत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता ॥
गुणैर्गौरवमायाति नोच्चैरासनसंस्थितः ।
प्रासादशिखरस्थोऽपि काको न गरुडायते ॥
- प्र. ६ खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर संस्कृतात पाच ओळी लिहा. ५
- १) हिमालयः २) श्रीगणेशः ३) कृषीवलः ४) उदयानम् ।
किंवा
- १) भारतात विविध राज्ये आहेत.
२) संस्कृत भाषा सर्व भाषांमध्ये प्राचीन भाषा आहे.
३) संस्कृत भाषेत अनेक ग्रंथ रचलेले आहेत.
४) आळस हा माणसाचा सर्वात मोठा शत्रु आहे.
५) समुद्रात पुष्कळ मोती आढळतात म्हणून त्यास 'रत्नाकर' असे नाव आहे.
- प्र. ७ खालील प्रश्नांचे मराठीत उत्तर लिहा. ५
- रायगडावर उभारण्यात आलेल्या बुरुजाला 'हिरकणी बुरुज' असे नाव का पडले ?
- A'Nagar
